

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 і 1/11) и чл. 6. и 7. Правилника о тарифном поступку (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), рјешавајући по захтјеву “Независног оператора система у Босни и Херцеговини”, број: 34/11 од 28. октобра 2011. године, на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију одржаној 22. децембра 2011. године, донијета је

ОДЛУКА О ОДРЕЂИВАЊУ ТАРИФА ЗА ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ

Члан 1. (Предмет)

Овом одлуком Државна регулаторна комисија за електричну енергију (ДЕРК) одређује тарифе за помоћне услуге у електроенергетском систему Босне и Херцеговине.

Члан 2. (Примарна регулација фреквенције и снаге)

Примарна регулација фреквенције и снаге је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 3. (Секундарна регулација фреквенције и снаге)

- (1) Одређује се тарифа помоћне услуге резерве капацитета за секундарну регулацију фреквенције и снаге у износу од 15,071 КМ/кW мјесечно и финансијски обим ове услуге за 2012. годину у износу од 9.509.695,83.
- (2) “Независни оператор система у Босни и Херцеговини” (НОС БиХ) ће администрирати поступак набавке помоћне услуге секундарне регулације од власника лиценци за производњу електричне енергије, односно електропривреда у чијем су саставу производне јединице које су обавезне да обезбиједи наведене обиме снаге за пружање помоћне услуге, према сљедећем распореду:

Мјесец	Потребан мјесечни износ	ХЕ Јабланица	ХЕ Требишњица	ХЕ Вишеград	ХЕ Рама	ХЕ Бочац
	MW	MW	MW	MW	MW	MW
јануар	58	23	5	15	10	5
фебруар	56	21	5	15	10	5
март	55	21	5	15	9	5
април	51	17	5	15	9	5
мај	48	18	5	15	5	5
јуни	48	18	5	15	5	5
јули	48	23	5	15	0	5
август	49	24	5	15	0	5
септембар	51	25	6	15	0	5
октобар	53	26	6	16	0	5
новембар	55	25	5	20	0	5
децембар	59	28	6	20	0	5

- (3) Електропривреде у БиХ приликом пружања помоћних услуга могу номинovati и друге производне јединице, а у складу са чланом 25. Тржишних правила.

Члан 4.

(Терцијарна регулација фреквенције и снаге)

- (1) Одређује се тарифа помоћне услуге резерве капацитета за терцијарну регулацију фреквенције и снаге у износу од 5,584 КМ/кWh мјесечно и финансијски обим ове услуге за 2012. годину у износу од 16.752.730 КМ.
- (2) Одређује се тарифа за електричну енергију која се испоручује у режиму терцијарне регулације у износу 24,712 фенинга/kWh као трострука вриједност цијене електричне енергије најскупље производне јединице у систему.
- (3) НОС БиХ ће администрирати поступак набавке помоћне услуге терцијарне регулације од власника лиценци за производњу електричне енергије, односно електропривреда у чијем су саставу производне јединице које су обавезне да обезбиједи наведене обиме снаге за пружање помоћне услуге, према сљедећем распореду:

мјесец	Потребан мјесечни износ MW	ЕП ХЗХБ	ЕП БИХ		ЕРС	
		ХЕ Чапљина MW	ХЕ Грабовица MW	ХЕ Салаковац MW	ХЕ Вишеград MW	ХЕ Требиње MW
јануар	250	140	25	0	85	
фебруар	250	140	25	0	85	
март	250	140	25	0	85	
април	250	140	15	10	85	
мај	250	140	25	0	85	
јуни	250	140	60	0	50	
јули	250	140	70	0	40	
август	250		55	85	70	40
септембар	250	140	10	70	30	
октобар	250	140	45	15	50	
новембар	250	140	50	0	60	
децембар	250	140	25	0	85	

- (4) Електропривреде у БиХ приликом пружања помоћне услуге терцијарне регулације обавезне су пружити ову услугу у опсегу од 80% до 100% понуђене резерве при чему могу номинovati и друге производне јединице, а у складу са чланом 33. Тржишних правила.
- (5) НОС БиХ је дужан да идентификује кориснике који плаћају електричну енергију испоручену у режиму терцијарне регулације.
- (6) Вријеме једнократног кориштења терцијарне резерве може трајати до шест сати од тренутка ангажовања према налогу НОС-а БиХ. Терцијарна резерва може се максимално користити четири пута у једном мјесецу. Минимално вријеме између два ангажирања терцијарне резерве је 48 сати.

- (7) Ангажовање терцијарне резерве проводиће се на начин прописан чл. 7.2.22-7.2.30. Мрежног кодекса.

Члан 5.

(Регулација напона и реактивне снаге)

Регулација напона и реактивне снаге је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 6.

(Могућност покретања електрана без вањског напајања)

Могућност покретања електрана без вањског напајања је помоћна услуга коју производне јединице обављају на властити трошак (без накнаде).

Члан 7.

(Прекомјерно преузета реактивна енергија)

- (1) Одређује се тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса у износу од 1,087 фенинга/kvarh.
- (2) Тарифу за прекомјерно преузету реактивну енергију плаћају квалификовани купци прикључени на напон 110 kV и више својој балансно одговорној страни. У складу са мјесечним обрачуном НОС-а БиХ, плаћања између балансно одговорних страна се обављају на основу удјела у ињектирању реактивне енергије у посматраном мјесечном периоду.

Члан 8.

(Покривање губитака на преносној мрежи)

- (1) Одређује се тарифа помоћне услуге за покривање губитака на преносној мрежи у износу од 7,61 фенинга/kWh, на основу просјечне цијене на прагу производних објеката у Босни и Херцеговини.
- (2) На основу Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге и података о губицима на преносној мрежи из Биланса електричне енергије на мрежи преноса БиХ за 2012. годину који износе 341 GWh, одређује се финансијски обим ове услуге на годишњем нивоу у износу од 27.619.052,24 KM.
- (3) Прије почетка сваког календарског мјесеца НОС БиХ ће субјектима који посједују лиценцу за производњу електричне енергије, односно електропривредама у БиХ доставити њихове обавезе и дневне 24-сатне дијаграме енергије коју су обавезни обезбиједити за покривање губитака на мрежи преноса за наредни календарски мјесец. Ови износи ће бити пријављени у оквиру процедура дневног планирања.
- (4) По истеку сваког календарског мјесеца НОС БиХ ће на основу података из дневног распореда и података добивених са мјерних тачака направити обрачун губитака на преносној мрежи у коме ће бити назначене енергетске и финансијске позиције свих субјеката. За износе који се, након мјесечног обрачуна НОС-а БиХ, појаве као обавезе и потраживања између електропривреда у БиХ (балансино одговорних страна), користиће се тарифа из става (1) овог члана.

- (5) Обавезе субјеката који немају властиту производњу (квалификовани купци и Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине) у покривању преносних губитака, биће дефинисане Уговорима о балансирању који се имају закључити са балансно одговорном страном најкасније у року од 15 дана од ступања на снагу ове одлуке. Обавезе субјеката који немају властиту производњу према одговарајућој балансно одговорној страни обрачунаваће се по тарифама заснованим на просјечним производним цијенама активне енергије на прагу производње унутар балансно одговорних страна и електричне енергије која се преузима са мреже преноса у 2012. години како слиједи:

БОС ЕП ХЗХБ	0,2575 фенинга/kWh,
БОС ЕП БиХ	0,2576 фенинга/kWh,
БОС ЕРС	0,1682 фенинга/kWh.

Члан 9.

(Укупна тарифа за секундарну и терцијарну регулацију)

- (1) На основу годишњег износа потребног за набавку помоћних услуга секундарне регулације (капацитет) и терцијарне регулације (капацитет) у укупном износу од 26.262.425,83 КМ и укупне енергије која се преузима са мреже преноса у 2012. години од 12.072.550.000 kWh, одређују се:
- а) тарифа за секундарну регулацију у износу од 0,0788 фенинга/kWh,
 - б) тарифа за терцијарну регулацију у износу од 0,1388 фенинга/kWh,
 - в) укупна тарифа за секундарну и терцијарну регулацију од 0,2176 фенинга/kWh.
- (2) Тарифе за услуге из претходног става плаћају “Комунално Брчко” и квалификовани купци прикључени на напон 110 kV и више својој балансно одговорној страни.
- (3) У случају да је обим расположиве регулације мањи од обима потребне регулације, мјесечни финансијски износи које плаћају субјекти из става (2) овог члана, умањују се сразмјерно односу обима расположиве и потребне регулације.

Члан 10.

(Обрачун)

- (1) За све помоћне услуге НОС БиХ ће припремити обрачуне на мјесечном нивоу. У обрачуну морају бити наведени сви елементи потребни пружаоцима услуга за испостављање одговарајућих фактура (корисници услуга, физички и финансијски обим услуга и сл.). Овако утврђени обрачуни биће обухваћени мјесечним извјештајем НОС-а БиХ, који се доставља ДЕРК-у, пружаоцима и корисницима услуга.
- (2) У складу са чланом 34. Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст (“Службени гласник БиХ”, број 93/11) пружаоци услуга достављају копије фактура НОС-у БиХ.

Члан 11.

(Измјене тарифа)

ДЕРК задржава право измјене тарифа за помоћне услуге у складу са динамичким планом провођења Тржишних правила.

Члан 12.
(Завршне одредбе)

- (1) Ова одлука ступа на снагу даном доношења, примјењује се од 1. јануара 2012. године и биће објављена у “Службеном гласнику БиХ” и службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.
- (2) Одлука са образложењем доставиће се подносиоцу захтјева и умјешачима у тарифном поступку и објавити на интернет страници ДЕРК-а у року од 30 дана од дана доношења.

Образложење

Поступак одређивања тарифа за помоћне услуге вођен је као саставни дио тарифног поступка за одређивање тарифа за рад независног оператора система и помоћне услуге, покренутог на захтјев “Независног оператора система у Босни и Херцеговини”, број: 34/11 од 28. октобра 2011. године.

Након прегледа документације, потпуност захтјева НОС-а БиХ је потврђена актом ДЕРК-а број: 04-28-5-321-1/11 од 8. новембра 2011. године, о чему је НОС БиХ обавијештен дописом број: 04-28-5-321-2/11 од 8. новембра 2011. године, па се у наставку тарифног поступка могло приступити оцјени свих поднијетих доказа уз придржај права ДЕРК-а да тражи додатне податке и информације када то буде сматрао потребним.

Захтјев НОС-а БиХ је рјешаван провођењем поступка формалне расправе, у свему према одредбама *Правилника о јавним расправама* (“Службени гласник БиХ”, број 38/055), према чијој је одредби члана 45. ДЕРК кратком обавјешћу у дневним новинама и на својој веб страници упознао јавност са сажетком поднијетог захтјева и могућношћу заинтересованих чланова јавности да се непосредно упознају са захтјевом и упуте писане коментаре у вези са предметом тарифног поступка. Обавјештење за јавност је позвало и лица заинтересована да у поступку формалне расправе учествују као умјешачи да писмено докажу свој интерес, те најавило одржавање формалне расправе о захтјеву.

Након достављања захтјева за стицање статуса умјешача, ДЕРК је закључком број: 04-28-5-321-11/11 од 24. новембра 2011. године дозволио учешће у поступку у својству умјешача како би саслушао свједочења о позицијама и интересима сљедећих субјеката: Мјешовити холдинг “Електропривреда Републике Српске”, Матично предузеће, а.д. Требиње, ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине” д.д. Сарајево и Алуминиј д.д. Мостар. Умјешачи нису користили право да изврше непосредан увид у цјелокупну документацију захтјева за тарифе.

Припремна расправа о поднијетом захтјеву НОС-а БиХ за одобрење тарифа за рад НОС-а БиХ и помоћне услуге одржана је 28. новембра 2011. године у Тузли. На припремној расправи утврђена је листа питања које је требало расправити и ток формалне расправе. На формалној расправи одржаној 1. децембра 2011. године, стране у поступку су презентовале своје доказе како би се утврдиле све релевантне чињенице. Обрађено је свако од питања са утврђене листе и то сукцесивно одговором подносиоца захтјева и коментарима и подпитањима умјешача и водитеља поступка.

Извјештај водитеља поступка описује ток поступка, понуђене доказе и утврђене чињенице, релевантне правне одредбе и препоруку члановима Комисије (у даљем тексту: Комисија) и достављен је странки у поступку актом ДЕРК-а, број: 04-28-5-321-27/11 од 9. децембра 2011. године, те трећим заинтересираним лицима која су доказала директан интерес да учествују у тарифном поступку и којима је такав статус правоваљано признат од стране ДЕРК-а.

Извјештај је требао да пружи разумну основу Комисији да на предоченим подацима, аргументима и појашњењима, те коментарима НОС-а БиХ (број: 3864/11 од 14. децембра 2011. године) и заинтересираних лица (Алуминиј д.д. Мостар, коментари под бројем: 5011/11 од 13. децембра 2011. године, Мјешовити холдинг “Електропривреда Републике Српске”, Матично предузеће, а.д. Требиње, коментари под бројем: 1-1/03/2-2100-15/11 од 14. децембра 2011. године), датим на приједлог овог извјештаја, након што их пажљиво размотри и процијени, донесе своју коначну одлуку о поднијетом захтјеву.

НОС БиХ у својим коментарима на коначан извјештај водитеља у поступку одређивања тарифа за помоћне услуге истиче да је исправан начин рјешавања проблематике набавке помоћних и пружања системских услуга на начин како је то дефинисано у одредбама Закона о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, број 35/04), односно да НОС БиХ као корисник помоћних услуга набавља помоћне услуге путем тендера и закључује уговоре са пружаоцима.

Такођер, НОС БиХ наглашава потребу за побољшањем система помоћних услуга кроз дефинисање цијене енергије секундарне регулације те увођење пенализације за непружање помоћних услуга. Међутим, НОС БиХ у својим коментарима ипак закључује да неријешена питања даљинског читања бројила на међудржавним водовима као и са мјеста разграничења између преноса и дистрибуције представља озбиљан ограничавајући фактор кад је у питању унапређење рада система помоћних услуга.

Умјешач Електропривреда Републике Српске је предложила организовање техничке расправе на којој би се расправила сва питања везана за рад система помоћних услуга. Такођер сматра да се односи између корисника и пружалаца морају дефинисати уговором, те да је потребно увести фактор квалитета пружања терцијарне регулације. Што се тиче расподјеле снаге секундарне резерве по пружаоцима, умјешач сматра примјереним да то буде сразмјерно његовој потрошњи, односно да за терцијерну регулацију свака електропривреда учествује са по једном трећином у укупном износу потребне резерве.

Умјешачи Алуминиј д.д. Мостар, Електропривреда Босне и Херцеговине и Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне нису имали примједби на извјештај водитеља поступка нити на нацрт Одлуке о помоћним услугама.

Комисија, дакле, мора усмјерити своја разматрања на све специфичности и околности везане за систем помоћних услуга у електроенергетском сектору БиХ, примједбе и коментаре умјешача подношених у току цијелог поступка, те цјеловитом опсервацијом одлучити о поднијетом захтјеву. Слиједом такве обавезе, Комисија излаже сљедећа своја становишта:

У постојећем моделу помоћних услуга на једној се страни налазе даваоци помоћних услуга (произвођачи), а на другој корисници (снабдјевачи). У овој фази преструктурирања електроенергетског сектора када исти правни субјекти посједују лиценце за производњу, дистрибуцију и снабдијевање, број учесника у систему помоћних услуга је редуциран и сведен на три постојеће електропривреде (БОС-а), Комунално Брчко и квалификоване купце директно прикључене на преносну мрежу. Ово су уједно и субјекти који се појављују у финансијском обрачуну, при томе БОС-ови и на страни потраживања и на страни плаћања, а квалификовани купци и Комунално Брчко само на страни плаћања.

Период примјене претходне Одлуке о помоћним услугама био је обиљежен смањеним номинацијама секундарне и терцијарне резерве од стране пружалаца што је поред угрожавања сигурности рада система могло проузроковати и финансијске посљедице прије свега за квалификоване купце и Брчко Дистрикт БиХ. Континуирано пратећи ефекте примјене

властитих одлука, ДЕРК је измијенио Одлуку о помоћним услугама сразмјерним умањењем прихода пружаоцима услуга у случају изостанка номиниције секундарне и терцијарне резерве, те је исту одредбу задржао и у овој одлуци (члан 9. став 3.).

Мада је у овом тарифном поступку од стране НОС БиХ и других актера предложено унапређење рада функционисања система помоћних услуга кроз валоризацију енергије у секундарној регулацији и увођење пенализовања, усљед и даље присутних недостатака у сфери мјерења и доступности мјерних података као посљедицом неуређених односа између субјеката у електроенергетском сектору, спорења око надлежности и различитих тумачења тих надлежности, ДЕРК се одлучио задржати постојећи концепт пружања помоћних услуга. Промјене концепта тренутно не омогућују ни одредбе постојећих аката (*Тржишна правила, Тарифна методологија*) о валоризовању енергије активираних у режиму секундарне регулације. ДЕРК је спреман благовремено прилагодити своју одлуку са најављеним измјенама Тржишних правила у дијелу који се буде односио на систем пружања помоћних услуга.

Понуђене количине *секундарне регулације* изузев за мај и јуни 2012. године, нису довољне да се задовоље потребе система. Како би обезбиједила предуслове за сигуран рад електроенергетског система у мјесецима за које недостаје адекватан износ резерве, Комисија се одлучила да обавезе електропривреде да пруже недостајући износ секундарне резерве водећи рачуна о планираним ремонтима и цијени капацитета ангажованих производних јединица при томе дајући предност електранама са нижом цијеном капацитета.

Према *Тарифној методологији*, као и на основу цијена капацитета и електричне енергије на прагу производних јединица у БиХ, Комисија одређује цијену капацитета за пружање услуге секундарне регулације у износу од 15,071 КМ/кWh мјесечно.

Код *терцијарне регулације*, понуђени мјесечни износи, изузев за седми мјесец 2012. године, знатно превазилазе потребе система за терцијарном резервом. Комисија се није одлучила да прихвати сав номинирани капацитет већ само у висини потребног, чиме се избјегава непотребно повећање трошка за крајње купце. Комисија даје приоритет ангажовању оних електрана чија је цијена капацитета најмања, при томе дајући могућност електропривредама да приликом пружања ове услуге могу номинирати и друге производне јединице, а у складу са чланом 33. *Тржишних правила*. Електропривреде су обавезне пружати ову услугу у обиму од 80% до 100% понуђене резерве како би се постигла што боља флексибилност у пружању ове услуге.

Покривање губитака електричне енергије на преносној мрежи представља обавезу за све субјекте који електричну енергију преузимају са преносне мреже. НОС БиХ ће електропривредама за сваки мјесец назначити износе енергије које морају ињектирати у мрежу преноса како би покрили губитке које узрокује конзум који обухваћају. У случају да се у мјесечним обрачунима појаве обавезе и потраживања између електропривреда по питању енергије за покривање губитака за њихово поравнавање користиће се просјечна цијена (7,61 фенинга/кWh) на прагу производних објеката у Босни и Херцеговини (члан 8. став (1) ове одлуке). Обавезе субјеката који немају властиту производњу према одговарајућој балансно одговорној страни обрачунаваће се по тарифама заснованим на просјечним производним цијенама активне енергије на прагу производње унутар балансно одговорних страна и електричне енергије која се преузима са мреже преноса у 2012. години (12.072.555.000 кWh).

НОС БиХ је у билансу електричне енергије на преносној мрежи планирао енергију која ће се преузети у 2012. години са мреже преноса у износу од 11.858.168.000 кWh . Узимајући у обзир процјењену вриједност ове величине за 2011. годину у износу од 11.900 GWh те просјечан пораст преузимања ове енергије у посљедњих пет година од 1,45 % годишње, Комисија се

ипак одлучила калкулисати са износом од 12.072.555.000 kWh као реалнијом планском величином енергије за израчун тарифа за помоћне услуге које ће купци плаћати својим балансно одговорним странама.

Сматрајући да су и припремна и формална расправа биле прилике за расправу о свим детаљима и питањима која се односе на систем помоћних услуга, посебно енергетске и финансијске величине, те уважавајући унапријед одређени и објављени термин план активности доношења Одлуке, Комисија се није одлучила и за техничку расправу у истој ствари.

Сагледавши све специфичности садашњег модела пружања помоћних услуга, коментаре и примједбе изнијете током поступка, те укупно стање и односе у електроенергетском сектору у БиХ, Комисија је процијенила да у исти, тренутно, није реално нити могуће уводити нове елементе (цијена енергије испоручене у секундарној регулацији, цијена енергије у негативној секундарној и терцијарној регулацији и пенализација). Међутим, ДЕРК ће инсистирати на осмишљавању, успостави и примјени једног функционалнијег модела набавке помоћних и пружања системских услуга у чему очекује значајан допринос НОС-а БиХ и електропривреда у БиХ као субјектима са најзначајнијим улогама у овим процесима.

Сходно члану 14. *Правилника о тарифном поступку*, подносилац захтјева као регулисани субјекат има обавезу обезбиједити приступ јавности званично одобреним тарифама тако да одлуком одобрене тарифе буду на располагању јавности у његовој главној канцеларији током радних дана и објављене на његовој веб страници.

У складу са чланом 9.2 *Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини*, против одлуке о одобрењу тарифа може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана објављивања одлуке.

Број: 04-28-5-321-36/11

22. децембра 2011. године

Тузла

Предсједавајући Комисије

Никола Пејић